

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“นิกคยหาวาที — ผู้กล่าวชมชื (โดยธรรม)”

นิกคยหาวาที อ่านตามภาษาบาลีว่า นิก - ไค - หะ - วา - ที มาจากคำว่า นิกคยห (ชมชื [โดยธรรม] เพื่อชืให้เห็นโทษ) กับคำว่า วาที (ผู้กล่าว) รวมกันเป็น นิกคยหาวาที แปลรวมกันได้ว่า ผู้กล่าวชมชืโดยธรรม ซึ่งเป็นการกล่าวชมชืเพื่อชืให้เห็นโทษ เป็นคำที่มีความหมายที่ลึกซึ้งเป็นอย่างยิ่ง เมื่อผู้มีปัญญา เห็นโทษ เห็นความพลั้งพลาดของผู้อื่นแล้วมีความหวังดี กล่าวชี้แจงเพื่อให้เห็นโทษ เพื่อประโยชน์ในการขัดเกลาความไม่ดีนั้นนี้คือ ความเป็นจริงของผู้ที่กล่าวชมชืโดยธรรม เพื่อชืให้เห็นโทษตามความเป็นจริง ตามข้อความใน อัมมปัทฏฐกถา อรรถกถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท ดังนี้

“บทว่า นิกคยหาวาที ความว่า ก็อาจารย์บางท่าน เห็นมารยาทอันมิบังควรก็ดี ความพลั้งพลาดก็ดี ของพวกศิษย์ มีสัทธวิหาริก (ผู้อยู่ร่วมกับพระอุปัชฌาย์) เป็นต้นแล้ว ไม่อาจเพื่อจะพูด ด้วยเกรงว่า “ศิษย์ผู้นี้อุปัฏฐากเราอยู่ด้วยกิจวัตร มีให้น้ำบ้วนปาก เป็นต้น แก่เรา โดยเคารพ; ถ้าเรารู้ว่าเธอไซ้ เธอจักไม่อุปัฏฐากเรา ความเสื่อมจักมีแก่เรา ด้วยอาการอย่างนี้” ดังนี้ ย่อมหาชื่อว่าเป็นผู้กล่าวนิคคะหะไม่, เธอผู้นั้นชื่อว่า เรี่ยราย(ไปรย)หยากเยื่อ ลงในศาสนานี้. ส่วนอาจารย์ใด เมื่อเห็นโทษปานนั้นแล้ว คุณความประณาม (เพื่อให้เห็นโทษ) ลงทัณฑ์กรรม (ลงโทษ) ไหลออกจากวิหาร ตามสมควรแก่โทษ ให้ศึกษาอยู่ อาจารย์นั้นชื่อว่า ผู้กล่าวนิคคะหะ (ชมชืโดยธรรม) แม้เหมือนอย่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้า. สมจริงอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสคำนี้ไว้ว่า “ดูกร อานนทฺ เราจักกล่าวชมๆ, ดูกร อานนทฺ เราจักกล่าวยกย่องๆ ผู้ใดเป็นสาระ ผู้นั้นจักดำรงอยู่ได้”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เกื้อกูลให้ผู้ฟังผู้ศึกษาได้สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกเป็นปัญญาของตนเอง และสิ่งที่พระองค์ทรงแสดงนั้น ไม่ได้อยู่ไกลเลย แต่อยู่ทุกขณะ เพราะทุกขณะเป็นธรรมเป็นสิ่งที่จริง ที่ควรฟังควรศึกษาให้เข้าใจอย่างถูกต้องว่าเป็นธรรมแต่ละหนึ่งๆ ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน

ตราบใดที่ยังเป็นปุถุชนผู้หนาแน่นไปด้วยกิเลสประการต่างๆ ยังมีกิเลสอยู่ครบทั้งโลภะ ความติดข้องยินดีพอใจ โทสะ ความโกรธความขุ่นเคืองใจไม่พอใจ โมหะ ความหลงความไม่รู้ เป็นต้น ย่อมเป็นไปได้ที่จะมีความประพลิตที่ไม่ดีทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ เป็นธรรมดา เป็นไปตามการสะสมของแต่ละบุคคล ไม่ว่า

จะอยู่ในเพศบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ก็ตาม ถ้าเป็นบรรพชิตก็มีการล่องละเมิดพระวินัยบัญญัติที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ เช่น รับเงินทอง เป็นต้น ถ้าเป็นคฤหัสถ์ ก็มีการล่องศีล ทำทุจริตกรรมประการต่างๆ เช่น ข่าสัตร ลักทรัพย์ เป็นต้น ทั้งหมด เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เป็นอกุศล มีโทษเท่านั้น

ตามความเป็นจริงแล้ว โดยความเป็นปุณฺณซึ่งเป็นผู้ที่หนาแน่นไปด้วยกิเลส ไม่มีใครที่ไม่เคยทำผิด ที่สำคัญ ทำผิดแล้ว จะรู้สึกตัวหรือเปล่าว่าเป็นผู้ทำผิด บุคคลผู้ที่มีปัญญาเข้าใจสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง พร้อมทั้งมีเมตตา ความเป็นมิตรเป็นเพื่อนหวังดีเพื่อที่จะให้รู้ถึงโทษนั้นตามความเป็นจริง จึงกล่าวชมชฺีโดยธรรม เป็นการชี้ให้เห็นว่า โทษเป็นโทษ มีจิตอนุเคราะห์เกื้อกูลต่อบุคคลผู้หลงผิด ผู้กระทำความผิดประการต่างๆ เพื่อให้เป็นผู้ถอยกลับจากอกุศล แล้วตั้งมั่นในกุศล เมื่อคนอื่นไม่รู้ว่าเป็นโทษ จึงกล่าวให้ได้เข้าใจตามความเป็นจริง ท่านจึงเสียสละเวลาเพื่อที่จะแนะนำ ตักเตือน ชี้แนวทางที่ถูกต้องให้ เป็นการกล่าวให้รู้ถึงโทษของความประพฤตินั้นตามความเป็นจริง กระจายความจริงให้รู้ในทุกที่ทุกสถาน เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ที่เห็นประโยชน์จากคำแนะนำ เห็นประโยชน์จากการกล่าวชมชฺีโดยธรรม ย่อมทำให้เป็นผู้ที่เห็นโทษของอกุศลที่เกิดขึ้น แล้วมีความจริงใจที่จะประพฤติปฏิบัติตามขัดเกลากิเลสของตนเอง โดยเป็นผู้กลับตัวกลับใจเสียใหม่ ละสิ่งที่ไม่ดี สะสมแต่สิ่งที่ดีงามต่อไป ทั้งหมดทั้งปวงเป็นธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย ไม่ใช่ใครเลย

โดยปกติ ถ้าเป็นผู้ที่มีเหตุมีผล ในเมื่อตนทำผิดพุดผิดเป็นคนไม่ตรง เมื่อมีบุคคลอื่นคอยตักเตือน คอยชี้ให้เห็นถึงความผิด ก็ย่อมจะเป็นผู้มีปกติชอบใจต่อผู้คอยตักเตือนนั้น เพราะถ้าไม่เตือนด้วยพระธรรมแล้ว ใครจะเตือน บุคคลผู้ที่คอยตักเตือนนั้น กล่าวชมชฺีโดยธรรม เป็นบัณฑิต เมื่อคบกับบัณฑิตเช่นนี้ ย่อมจะพบแต่คุณอันประเสริฐอย่างเดียว จะไม่พบกับความเสื่อมเลย เพราะเป็นผู้เกื้อกูลให้ห่างไกลจากความประพฤตินั้นที่ผิดทั้งหลาย ในทางตรงกันข้ามถ้าเป็นผู้ที่ไม่เห็นประโยชน์ ไม่มีความสำนึกผิด ย่อมจะเพิ่มกิเลสให้กับตนเอง คือไม่พอใจในคำแนะนำดังกล่าวนั้น โกรธผู้ที่คอยตักเตือนด้วย และยังทำผิดต่อไป หมักหมมสิ่งสกปรกลงในจิตต่อไปอีก ยากที่จะเกื้อกูลได้ อีกประการหนึ่ง ถ้าเป็นผู้ที่มุ่งลาภสักการะ กลัวเสื่อมจากลาภสักการะ คนอื่นจะทำผิดอย่างไร ก็ไม่กล้าเตือน กลัวเขาจะไม่ชอบ บุคคลประเภทนี้ เป็นคนพาล เป็นผู้ที่เกลียดหรือโปรยหยากเยื่อซึ่งเป็นสิ่งสกปรกลงในพระพุทธศาสนา ไม่ได้ทำประโยชน์ทั้งกับตนเองและบุคคลอื่นเลย

เพราะฉะนั้นแล้ว โอกาสใดที่สมควรแก่การตักเตือนแนะนำในสิ่งที่ดี ก็ควรที่จะตักเตือน ควรที่จะแนะนำด้วยจิตที่ประกอบด้วยเมตตา แต่ถ้าเมื่อถึงเวลาอันสมควรแล้ว แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์แล้ว ทำอย่างดีที่สุดแล้ว เขาไม่รับฟัง กลับแสดงความโกรธให้ปรากฏ ก็ขอให้พิจารณาถึงความที่แต่ละบุคคลมีกรรมเป็นของของตน สะสมมาที่จะเป็นอย่างนั้นใครๆ ก็ยับยั้งไม่ได้

ความเข้าใจพระธรรมเท่านั้นที่จะเป็นที่พึ่งที่แท้จริง นำไปในกิจทั้งปวงที่เป็นกุศล แม้จะมีการ
แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น กล่าวชมเชยโดยธรรม หวังประโยชน์แก่ผู้อื่น ก็เพราะปัญญา ความ
เข้าใจถูกเห็นถูกนั่นเอง แล้วปัญญามาจากไหน ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธ
เจ้าทรงแสดง รากฐานที่สำคัญที่จะทำให้ปัญญาค่อยๆ เจริญขึ้นไปตามลำดับ คือฟังพระธรรม ศึกษาพระ
ธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงด้วยความเคารพ ไม่ประมาทในคำจริงแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธ
เจ้าทรงแสดง ซึ่งเป็นไปเพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูกโดยตลอด

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗